

Egyáltalában Franciaország iskoláiban Jules Simon amaz elvét akarja megtestesíteni, melyet a nagy államférfiu «École» cz. művében állított, azt mondván: «Ama nép, melynek iskolái legjobbak, az az első nép, ha nem az még ma, azzá lesz holnap».

TÉRI JÓZSEF.

A JAPÁN NEVELÉS.

Azon államok közül, melyek a nyugati civilizatio kötelékébe léptek, talán egynek fejlődése sem tüntet fel — úgy az anyagi, mint a szellemi téren — oly rohamos haladást, mint Japáné. Ép azért Japán nevelésügyének áttekintése nem pusztán tárgyi szempontból birhat érdekkal, — de alaki szempontból is: hogy t. i. ugyanazon kulturális tényezők egészen idegen talajba — Kelet ős kulturájának talajába — átültetve, mily természetű kifejeződésen mentek át, vagy legalább vannak átmenőfélben. Ránk nézve ez annyival nagyobb érdekléssel bírhat, mert mi is keleti nép vagyunk, s nekem úgy tetszik, hogy Japán e kultura átvitelében sokkal több önállóságot tanúsított, mint mi; és így az ránk nézve nem csak érdekes, de egyúttal tanúságos is.

Az Egyesült Államok tanügyi biztosának legutóbbi jelentésében (az 1898—99. t. évről) egy igen figyelemre méltó ismertetés jelent meg Lewis E. Róbert tollából, Sang-Hai-ból: «Állami nevelés Japánban» (State Education in Japan) czím alatt. (L. R. of. Comm. of. Education. Washington. 1900. 260. l.). A fent jelzett indoknál fogva, talán nem végzek felesleges munkát, ha Japán nevelésügyét az idézett czikk alapján ismertetem. Főképpen a népnevelésre fogok kiterjeszkedni, de az áttekintés teljessége végett, érinteni fogom a nevelés egyéb tagozatait is.

Japán nevelési rendszerét nyugatról vette át, azonban, a ki annak a renaissance előtti nevelésügyi állapotát figyelmen kívül hagyja, a jelen tényezőkről helyes képet nem fog nyerni.

Japán egész jelen állam szervezete nem régi keletű, a mennyiben csak 1868-tól számítható, a midőn a forradalom által a jelenlegi uralkodó jutott a hatalom élire. Ezen időszakot a kereskedelmi terjeszkedés, alkotmányos kormány létesítése és a nevelés nemzeti rendszerének feállítása jellemzi. Ennek hivatalos jelzője a Meiji időszak. Ezen időszak előtt Japán szervezete fendalimus állapotában volt. Egész a mult századig semmi nyoma annak, hogy az állam, mint ilyen, népének neveléséről gondoskodott volna: a nevelés magán és helyi vállalkozásra utaltatott.

A Krisztus előtti 600. évtől egész a Kr. utáni 1603. évig Japán közéletére és nevelésügyére is a buddhismus gyakorolt irányadó befolyást.

Buddhának, Kelet e bölcsének metaphisikai és erkölcsi tana az u. n. négy főigazságban foglalható össze; ezek: 1. az érzéki lét káprázat, — 2. a vágy, mely ezen létből származik, szüli a fájdalmat, — 3. az érzéki lét káprázata és fájdalma csakis a nirvána által, mely a mozgó lét megsemmisülése a mozdulatlan lét ölen, szünhetik meg, — 4. a nirvánára az ember a maga teljes önlemondása és minden vágy teljes kioltása által juthat. Ezen tanból minden ember erkölcsi egyenlősége következik. «Az az igazi bölcs» mondja Buddha, «a ki a fejedelem és rabszolga teste között semmi különbséget nem lát». (L. Histoire de la Philosophie. Alfréd Jouillée. Paris. 10. 1.) Mig a nemzet uralkodói lerázták vagy elfelejtették a nép nevelését, a Buddha papok voltak a nemzet iskolamesterei. A templomokban, az egész országon át, úgy a felső, mint alsó rendűek számára népiskolák állítottak. De a papok nem elégedtek meg a pusztán tanítással, — ők voltak az irodalom megteremtői és őrzői: a templomok lettek az irodalom raktárai és a barátok annak őrei. Mielőtt a tizenhatodik század befejeztetett volna, a buddhismus Japánnak úgy nyelvére, mint irodalmára kitörülhetetlenül rányomta a maga jellemző bélyegét.

1603-ban Confucius szelleme lépett Buddháé helyébe. A Buddha papok azonban sokkal simulékonyabbak voltak, hogy sem az új szellemi irányzatnak ellen álltak volna s inkább terjesztői, mint ostromlói lettek a chinai, illetőleg Confucius tanának. Confucius, Ázsia Aristotelese, a szemlélődő Buddhánál sokkal gyakorlatibb volt. Az ő bölcsészete alkalmazott erkölcs tan. «Mi a Mindenség alapoka?» kérde Confucius. «Az ég és föld teremtő hatalma» feleli ő «ezen egyetlen szó által fejezhető ki: tökéletesség; de a lények teremtése felfoghatatlan». «A megismerés lényege — a kötelesség.» «Oh mily nagy a szent ember kötelességének törvénye!» Mondja a bölcs. «Ez egy Ocean — partok nélkül!» (H. Hist. Phil. 22.) Az ember viszonya a családdhoz, a társadalomhoz, az államhoz és az éghez: ime ezek azon tárgyak, a melyek fölött anyagát összegyűjti. Confucius csodálatos részletességgel mutatja be az ő «minta emberét» (Superior man). A «minta ember» vonatkozásai és fölénye a «Nagy-tudomány»-ban a következőkben körvonalaztatnak: 1. a tárgyak tanulmánya, — 2. az ismeretek teljessége, — 3. a szándék őszintesége, — 4. a szív tisztasága, — 5. az egész személy művelése, — 6. a család gondozása, — 7. az állam kormányzása — és 8. az egész birodalom békéje. Ezen vas minta szerint formáltattak évszázadokon át Japán, China és Korea férfiai. Az eredetiség a lázadás egy nemének tekintetett. A többnejűség a rendszer kiegészítője gyanánt tekintetett: «A közönséges férfiú», ki egy nőhöz köttetett, megvetés tárgyát képezte. «Eszményi nő» volt az, ki férje családjában, az ágyasokra nem volt féltékeny. A politika kézi könyve Confucius irányú volt. Ez a császárt minden földi hatalom fölé helyezi. Ő a nap fia. Benne összpontosul és belőle sugárzik ki minden

hatalom; ezért ő más birodalmak uralkodóit magával egyenlőnek el nem ismerhette. Ez az alapja más nemzetek bántó megvetésének.

A fendalis rendszer későbbi fejlődésében, a nagy urak székhelyei, a Daimió-k, Japánban a Confucius-féle tudomány központjaivá váltak. A katona-osztály nevelésére — a tanfolyam terjedelme szerint — két fajta iskola volt, — a Kanga-ku a Hyoga-ku. A tanfolyam hat vagy hét évre terjedt. A Confucius-féle tudomány és Daimió védnökség kapcsolatának eredménye a szamurai vagy a katona-tudós osztály létesülése volt. Ezen osztály fokozatosan elfoglalta a Buddha papok helyét és a nép tényleges vezetőjévé vált. A katona-tudós osztályból származott az új idők majdnem minden nagy hadvezére, államférfia, tudósa, reformatora, kereszténye, gondolkodója és emberbarátja. Ez alkotja, kevés kivétellel, Japán mai kormányzó osztályát.

A Japán gondolkodásmód makacsul ragaszkodott Confucius bilincseihez, noha tétettek kísérletek a chinai bölcelet java részének kiválasztására és annak a Sintó és buddhismus kiválóbb részével való egyesítésére. Ezen mozgalmak közül a Yogaku volt a legsikeresebb. A Yogaku mozgalom, más tényezőkkel kapcsolatban, közreműködött a nép szemének kinyitására a Mikadó indokolatlan zárkózottságát és a Sogun (felső osztály) önteltségét illetőleg. A Yogaku megvilágosítja azon általános törekvést, mely 1868-ban januárban a Jusimi ütközetre vezetett, mely a Japán történelemben a modern időszak kezdetét jelzi.

A hollandoké az érdem, hogy a vágyakozást Japánban a nyugoti nevelés iránt felébresztették. A hollandok már 1630-tól engedélyt kaptak, hogy a Nagasaki öbölben kereskedelmi telepet tarthassanak fenn. Itt, megvetve a Japán kormány által és mint alábbvaló nép üldöztetve, titkon fölkerestettek oly japánok által, kik készek voltak életüket kockára tenni a tudomány kutatásáért. Ezen nagasaki kereskedő tanítóknak befolyása oly hatalmasá lett és az új eszmék bevallása oly nyilvánossá vált, hogy ezen japánok Tokyóban iskolákat nyitottak annak terjesztésére, a mit az idegenektől tanultak. Azoknak lelkesültségét, kik a Confucius-féle tan kötelekeiből szabadulni törekedtek, mutatja Sozan Szakuma példája, a ki hűbér urához egy alapjában módosító kérvényt nyújtott be; ennek hatodik fejezete ajánlja, hogy: «még a legkisebb falvakban is iskolák állíttassanak a népnek az erkölcsben elveiben való oktatása végett.» Ő vakmerőségéért 1864-ben meggyilkoltatott. A világosság utáni ezen tapogatódzás közben jelent meg Amerika és feltárta Japán kapuit.

Anglia, Franciaország, Oroszország és Amerika ismételten tettek kísérletet, hogy üzleti összeköttetést nyissanak Japánnal, — azonban minden siker nélkül. Végre 1853-ban Derry M. G. hadihajó parancsnok kikötött amerikai hajóhadával a Yeddó öbölben. A vele kötött szerződés, mely 1854. márcz. 31-én iratott alá, készítette elő az utat Japánban

a nyugati kereskedés, nevelés és a keresztyénség számára. Őt követte Harris Townsend az első ügyvivő követ. Ő Tokyó-ban nagy küzdelem útján, egy állandó egyezményt íratott 1858. júl. 18-án, mely úgy Európa, mint Amerika részéről a Japánnal való diplomatai összeköttetésnek alapját képezte. Harmincz nappal később Lord Elgin britt diplomata, a britt-japán szerződést kötötte meg.

Ezen diplomatai viszonynak hatása a nevelésügyre Japánban azonnal érezhetővé vált. Iskolák nyitattak az idegen nyelvek tanulmányozására, intézetek és független akadémiák gomba módon támadtak. Midőn a forradalom munkája befejeztetett, a nevelés — 1868-ban — szervezett alakot kezdett öltetni, Kiotó-ban egy ideiglenes nevelésügyi tanács állítatott. Az udvari nemesek, a hűbér urak és a közhivatalnokok a Tokyó-ban megnyílt új iskolák látogatására rendeltettek. 1871-ben a nevelésügyi szakosztály szerveztetett, és a nevelésügyi állam-minister azon csendes forradalmi munkáját, a melyen Japán jövője oly nagy mértékben felépült, megkezdte.

Az amerikai diplomata azonban itt még nem állapodott meg. Kivitte, hogy a japánok tanulmány céljából Amerikába küldessenek. 1866-tól tíz éven át, mintegy 500 tanuló látogatta meg, képzés végett, Amerikát. Később a kormány nemcsak Amerikába, de Német- és más országokba is küldött ifjakat tanulmányi célokból. 1873-ban 250 tanuló tanult államköltségen külföldön.

1872-ben a japán kormány a talajt az új terv számára már eléggé előkészítettnek vélte. Midőn a császár a nevelésügyi törvénykönyvet közzétette, úgy nyilatkozott: «Minden ismeret, kezdve a mindennapi életre szükségestől, egészen azon magasabb fokú ismeretig, melyek a tiszték, bérlők, gépészek, iparosok, orvosok stb. számára, saját hivatásuk szempontjából szükségesek, tanulás által sajátítható el. Az a szándék, hogy ezentúl a nevelés oly kiterjedt legyen, hogy ne találtassék egy község sem tudatlan családdal, vagy egy család tudatlan taggal. Azon egyének, kik eddig a tudományra szánták magukat, a költségekért mindig csak a kormányra tekintettek. Ez téves felfogás, mely hosszas visszaélés eredménye; ezentúl törekedjék mindenki saját érejére támaszkodva ismeretet szerezni».

A Japán kultúra kialakulásának első stádiumában az amerikai befolyás volt az irányadó; ugyanez jelenben nem mondható. Ibuka K. elnök, Tokyó-ból, Amerikában egy beszédjében így nyilatkozik: «Midőn Japán a nyugoti eszméket befogadta, hajóhadát Nagy-Britannia, hadseregét Franciaország, orvostudományát Németország és nevelésügyi rendszerét Amerika mintájára alakította.»

Azok között, kik a Japán közéletre legkiválóbb átalakító hatással bírtak, első helyen Verbeck J. Guidó dr., egy születésére holland tudós,

de a ki neveltetését Amerikában fejezte be, említendő. Dr. Verbeck 1859-ben ment Japánba, Nagasaki-ban telepedett le és kezdett tanítani. 1869-ben a kormány meghívására Tokyó-ba ment, és megkezdte munkáját, mint a nemzeti nevelésügy rendszerének alapítója, és az akkor természetesen császári egyetem első elnöke. Ő fordította le japánra a «Code Napoleon»-t, Bluntschli «Staatsrecht»-jét stb. Ő képezte az állam legelőkelőbb férfait. Mellette Nusima J. D., egy tudós szamurai, a ki kiképzetését a Phillips akadémiában, az Amhorst Collegiumban és Andover szeminariumban nyerte és a ki az első keresztyén Collegiumot a birodalomban, a Dosisa-t Kiotioban alapította. Az ő működése az 1874—1890. évek közé esik. Az intézetnek halálakor 570 növendéke, húsz épülete, kápolnája, könyvtára, természettudományi csarnoka és gymnasiuma volt. Nusima mellett és a rákövetkező időben a kiválóbb japán nevelő reformatorok közül Jukuzawa magaslik ki. Rája úgy látszik, hogy Európának volt legnagyobb hatása; mindazonáltal ő saját önálló útján haladt, s egy független Collegiumot alapított Tokyóban, melynek több mint 1000 növendéke volt. Mint írónak, könyvei rendkívüli kelendőségnek örvendenek. Az általa irt s a «Tudományok előbbre vitele» című mű, mely tizenkét kötetből áll, 200,000 példányban árusítottatott el; egy más könyve «Észleletek Európá»-ban 250,000-re emelkedett.

A különböző intézetekben működött idegenek számát 1895-ben a következő adatok mutatják; amerikai volt 132, (köztük 59 nő), n.-britanniai 60 (köztük 24 nő), francia 46 (köztük 17 nő), német 12.

A Japán nevelésügy fejlődésének rohamos voltát mi sem igazolja fényesebben, mint az, hogy noha az első nevelésügyi törvény csak 1872-ben hirdettetett ki, — már 1891-ben az újonnan szervezett intézetekben 3,630.000 növendék nyert oktatást.

Mellőzve a fejlődésnek további nyomról-nyomra való kísérését, lássuk az egész rendszert.

A nemzeti nevelési tervet hat külön osztályba sorozott intézetet különböztet meg. Ezek a következők: 1. alsó fokú népiskola; 2. felső fokú népiskola; 3. közönséges középiskola; 4. felső középiskola; 5. egyetemi collegiumok; 6. egyetemi csarnok.

Népiskolák. (Elementary schools). A népiskolák két fokúak u. n. a) közönséges vagy alsó és b) felső fokúak. Feladatuk «a gyermekeknek az erkölcsi nevelés azon elemeit nyújtani, melyek kiválókép alkalmasak arra, hogy azokból a községnek hasznos tagjai képeztessenek, kapcsolatban azon általános ismeretekkel és ügyességekkel, melyek a gyakorlati életre szükségesek, kellő figyelem fordíttatván a növendékek testi fejlődésére is.» Az alsó fokon a tanfolyamnak legalább három évre kell kiterjedni, de négyre is terjedhet; a felső fokon a tanfolyam két-négy év kö-

zött váltakozik. Az iskolák a városok, kis városok, községek vagy több község kapcsolata által tartatnak fenn: de magánosok ilyenemű törekvése is szívesen fogadtatik. Az iskolaköteles kor nyolcz évre terjed, a gyermek hatodik évétől a tizennegyedikig. A népiskolák szervezete kezdetben amerikai mintára épült fel, ez idő szerint azonban nagyobbára németminta szerinti. Azok első módosítása 1886-ban eszközöltetett, mely 1890-ig tartott. — Ez utóbbi keletű szervezet szerint a népiskolák számára a következő tantárgyak vannak előírva; az alsó fokúak számára: erkölcsstan, olvasás, fogalmazás, számtan és testgyakorlat, vagy (az utóbbi helyett) a japán földrajz; — a japán történelem, rajz, ének, kézi munka facultativ, szabad választásra van bízva; — a felső fokúakban: az alsó tanfolyam öt első tárgya, azonkívül: japán földrajz és történelem, idegen földrajz, természettudományok, rajz, ének és testgyakorlat, még pedig valamennyi kötelezőleg. A tanórák száma a nyilvános iskolákban tizennyolcnál kevesebb és harmincnál több nem lehet. A testi büntetés úgy a tanítók, mint iskolaigazgatók részéről egy császári rendelet által (1890. 63. pont.) eltöröltetett.

Bármely nevelés nemzeti rendszerének haladása vagy hanyatlása kérdésében igen lényeges tényező a közönségnek a rendszerrel szemben tanúsított magatartása. Ez áll különösen ott, a hol a központi kormány az egész országra kiterjedő rendszert állapít meg. A japánok magatartása konkrét példákban nyer kifejezést. A nép az új nevelés iránt való bizalmát önkéntes adományai által fejezte ki. Miss Bird irta 1880-ban, hogy a japán nép önkéntes adománya az előző öt év alatt 1,700,000 fontra rugott (1 font 24 kor.). A hivatalos kimutatások szerint a nyilvános iskolai alapra az önkéntes adományok 1890-ben 457,386·25 yen-re, 1895-ben 493,046·00 yen-re, 1897-ben 765,422·00 yen-re rugtak, (1 yen = 5·1 korona). Ezen kívül a nép egy év alatt, nevelési célokra 30,638 csübő (1 csübő mintegy 48 hektár) földet, 14,023 könyvet és 15,707 darab tanszert adományozott. — 1896-ban a növendékek teljes száma 4,615.842 volt. Ezek közül szabad nevelésben részesült 265.629; tandíj elengedésben részesült 118,979 részlegesen, 113,514 egészben. Ebből látszik, hogy a japán növendékek nagy része rendes tandíjat fizetett. A szülőknek egyébként tetszésére hagyatott, hogy a tandíjat természetben fizessék, vagy munka által egyenlítsék ki. A mi az idézett évben a népiskola összes bevételeit illeti, azok a következők voltak: tandíjak: 3,396.167 yen, adó: 10,037.319 yen, adományok: 765,422 yen.

A nyilvános iskolarendszer helyességének mértéke gyanánt az iskola látogatás szolgál. Erre nézve a kormány jelentései a következő adatokat közlik. 1885-ben az ország népessége 38,458.000 volt; az iskola kötelesek száma 6,413.684; tényleg iskolába járt 3,182.232 növendék. 1896-ban a népesség 43,499.833 lélek volt; a tankötelesek száma

7,187.059 volt; tényleg iskolába járt 4,615, 842 növendék. Ezen kimutatásból látszik, hogy 1885-ben a tankötelemek 49·62 százaléka, — 1896-ban 64·32 százaléka részesült rendes oktatásban. Még kedvezőbbnek tűnik fel ezen viszony, ha a nemeket elkülönítve tekintjük. 1890-ben a tanköteles fiúk 65·14 százaléka, a tanköteles leányok 31·13 százaléka; 1897-ben a fiúk 80·67 százaléka, a leányok 50·86 százaléka részesült rendes oktatásban. A leánygyermek iskola látogatásának csekélyebb százalékát a nőknek alárendeltebb helyzete keleten eléggé magyarázza.

Az iskolalátogatást az iskola-bizottságok ellenőrzik; ezek egyúttal arra is fel vannak hatalmazva, hogy bizonyos esetekben — betegség, szegénység stb. — a látogatás alól való felmentést is megadják. Az 1896-ki kormány jelentése szerint ily felmentés a következő számban adott ki: előhaladt tanulmány czímen 578,546-nak, — szegénység miatt 1,484.694-nek, — betegség miatt 226.858-nak, — más okok miatt 859,765-nek.

Tanítók és tanítóképző-intézetek. Kiváló jelentőséggel bír, de a mellett állandó és zavaró nehézségeket okoz oly megfelelő tanítók képzése, kik a kormány iskoláiba tóduló növendékek millióit oktassák. A képzettségnek gyökeresen elütőnek kell lenni attól, mely a régi chinai tudás uralma alatt volt ismeretes. A nevelésügyi törvény 1872-ben hirdettetett ki; a kormány pedig már 1873—74-ben nyolcz tanítóképzőt állított. Ugyancsak a kormány megköveteli, hogy minden tanító egy megállapított vizsgát tegyen le, vagy tanítóképző-intézeti tanári oklevéllel bírjon.

A tanítóképző intézetek állapotát 1897-ben a következő adatok tüntetik fel. Tanítóképző-intézet volt 47; azokban tanított 677 férfi és 43 nő tanerő; a finövendékek száma volt 6201, a nőnövendékek száma 720; kiadás 942.598 yen (1 yen: 5·1 korona).

Ezekon kívül 1890-ben Tokyóban egy felsőbb tanító- és tanítónőképző állíttatott fel. Ezekben 1896-ban 106 nő növendék és 228 férfi növendék képeztetett. Hogy Japán iparkodik képzett tanítókat nevelni, a felől azon körülmény is tanúskodik, hogy 1890-ben a tanítóképzőkben minden tanuló képzése átlag 151 yen-be került, míg ugyanazou időben a középiskolákban egy-egy növendék csak 30, a népiskolában pedig 2·42 yenbe került. 1896-ban a kormány iskoláiban 58,256 rendes tanító közül 16.996 tanítóképzőben nyert képesítést. Ugyanez nem áll a magán iskolák tanítóiról. A tanítóképző-intézetek tanfolyama négy év, a köteles heti óra szám 34. Tantárgyak a következők: erkölestan, a nevelés története és elvei, japán nyelv, chinai irodalom, japán történelem, idegen történelem, japán és idegen földrajz, mennyiségtan, (számтан, mértan, könyvvitel, algebra), természettan, vegytan, növénytan, állattan, élettan, ásványtan, írás, (chinai és japán folyó kézírás), mezei gazdaságtan, poli-

tikai gazdaságtan, kézi munka, zene, torna, idegen nyelvek, (olvasás, nyelvtan, társalgás, írás).

Az iskolákban alkalmazott tanítók teljes száma 1896-ban 76,069 volt. Minden tanítóra átlag 51 növendék esett. A tanítók átlag fizetése 1890-ben 99'14 yen volt. 1897-ben a tanítók száma 79,274-re emelkedett és a szabályzat által előírt számból még mindig 13,620 hiányzott. Ezen körülmény annak tudandó be, hogy a tanítók fizetése még mindig nem emelkedett oly mértékben, mint azt azok fontos hivatása megkövetelte volna. Mert noha a néptanító havi fizetése férfiaknál 13, a nőknél 10 yenre emelkedett már 1897-ben, ez a gond nélküli megélhetést még mindig nem biztosította.

A mi a tanítók korát illeti, az 58,256 állami alkalmazásban levő tanító közül mintegy 75 százalék 25 és 45 közötti (tehát a legmunkaképesebb) korban, mintegy 21 százalék a 25 év alatt és csak alig 3—4 százalék a 45 éves koron túl. Egyébként ezen körülmény a japán népnevelésnek, mint intézménynek ifjúságából is következik.

Összehasonlítva néhány kiválóbb államban az iskolákba járó növendékek számát a népesség számával, a következő arányt találjuk: Népközpontjába jár — az Észak-Amerikai Egyesült államokban a népességnek 20'4 százaléka; Nagy-Britanniában 15 százaléka; Franciaországban 14'5 százaléka; Japánban 10 százaléka; Indiában 1'66 százaléka. Mint az előadottakból világosan kitűnik, Japán népnevelése oly fejlődést tüntet fel, minőt más államokban hiába keresünk; pedig neki előbb a keleti mezt kellett levetkőznie.

Középiskolák. A japán középiskolák sem az európai, sem az angol, sem az amerikai értelemben vett középiskolának nem felelnek meg; legközelebb állnak azon intézményhez, melyet dr. Rein «felső polgári iskolának» (Höhere Bürgerschule) szeret nevezni és a melyet ő a jövő középiskolájának tekint. Úgy ennek, mint amannak fő jellemvonása, hogy szervesen kapcsolódik a népiskola felső tagozatához.

Ezen középiskolákat legelőször az 1872-ki iskola-törvény határozza meg; 1888-ban közönséges és felsőbb középiskolákra osztattak. Az utóbbiak később elkülönültek és a mai főiskolákká (Colleges) alakultak.

A törvény intézkedik, hogy közönséges középiskolát minden város vagy a városban magánosok tartoznak felállítani. Ily intézet 121 van, 40,577 tanulóval; ez iskolák közül 20 magáneredetű.

A tanfolyam öt évre terjed. Az általános tanulmányokon kívül, melyek a tanuló figyelmét a negyedik évig teljesen igénybe veszik, onnantól kezdve, lényeges részben fakultative-ak. A középiskolák céljakként: 1. előkészíteni a főiskolai (collegium) tanulmányokra; 2. kiképezni a tanulókat közvetlenül kilépni «a gyakorlati pályákra». Ha a nő-

vendék célja az utóbbi, már a negyedik évtől kezdve, valamely pótló technikai tanfolyamot választhat. Gondoskodás történt, a hol azt a helyi hatóságok észszerűnek vélik, az egész öt évi tanfolyam alatt, technikai tanulmányok — milyenek a földmivelés, ipar és kereskedelem — behozatalát illetőleg is. Megjegyzendő, hogy Japán az alapot a technikai nevelésre az előkészítő intézetekbe helyezi. A köteles tanórák száma a tanfolyam alatt, úgy látszik, heti huszonnyolcz óra,

A tanítandó tárgyak : 1. Erkölcstan 4 éven át heti 1 óra ; 2. japán nyelv és chinai irodalom 4 éven át heti 5 óra ; 3. az első idegen nyelv (angol) 4 éven át heti 5—7 óra ; 4. a második idegen nyelv a 2 utolsó év alatt heti 3—4 óra ; 5. egyetemes földrajz 4 éven át heti 1—2 óra ; 6. japán és idegen történelem 4 éven át heti 1—2 óra ; 7. Mennyiségtan : mértan, a számtan ismétlése stb., felsőbb algebra, trigonometria stb. 3 illetőleg 1 éven át heti 4 és 3 óra ; 8. természetrajz : élettan, egészség-tan, állat- és növénytan 3 éven át heti 1—3 óra ; 9. természet- és vegy-tan, villamosság a 2-ik, 3-ik, illetőleg 4-ik évben heti 1, 2 és 3 óra ; 10. írás az 1. és 2. évben heti 2, 1 óra ; 11. rajz, a 3. és 1. éven át heti 2 és 1 óra ; 12. ének 2 éven át heti 2 óra ; 13. testgyakorlat 4 éven át heti 3—5 óra.

Úgy látszik, hogy a tanterv a legfőbb súlyt az angol nyelvre helyezi ; csak ezután következik a japán nyelv és chinai irodalom ; a testgyakorlatok nagyobb figyelemben részesülnek, mint a mennyiségtan vagy történelem. Ezen aránytalanság magyarázatát abban leli, hogy a japánok a nép testi fogyatkozásainak elenyésztését a test képzése által remélik elérhetőnek ; ez, a tényekkel szemben, kiválóan bölcs előrelátásnak tűnik fel.

A középiskolák száma 1896-ban összesen 121 volt, ebből 20 magán-jellegű ; 1719 tanárral, ebből 342 a magánintézetekben ; — 40,577 növendék, kik közül 6662 magán intézetekben tanult. 1897-ben az iskolák száma 155-re, a tanároké 2180-ra, a növendékeké 52.442-re emelkedett. A magán intézetekben minden intézetben átlag 16, a nyilvánosokban átlag 13·8 tanár esik ; a magán intézetekben minden tanárra átlag 19·4 növendék, a nyilvánosokban 24·8 növendék.

A mi a középiskolákból kikerülteknek további sorsát illeti, arranezve álljanak itt a következő adatok : collegiumokba lépett 36·66%, technikai vagy szakiskolákba 19·44%, különböző életpályákra 9·44%, kormány szolgálatba 5·83%, tanítói pályára 4·44%, katonaira 8·88%, foglalkozás nélkül maradt 15·27%.

Felsőbb iskolák. A nevelési renaissance kezdetén Japánban ezen iskolák felsőbb közép iskoláknak nevezettek, de 1895-ben a rövidebb címet vették föl. Leginkább megfelelnek az amerikai collegiumoknak, habár a japán óvakodik azokat úgy nevezni, miután e nevet az egyetem

collegiumainak kívánja fentartani; nevezi tehát egyszerűen iskolának (gakko). Ezen intézetek feladata magasabb szellemi munka, és azoknak, a kik abba belépnek, szemük előtt a tudományos fok (scholarship) lebeg.

Úgy látszik, hogy a különböző iskolákban ugyanazon fokú munka kívántatik, noha a tanfolyamok eltérők. A «harmadik felsőbb iskolának» jogi, orvosi és mérnöki szakcsoportjai vannak, annak felső tanfolyamai pedig a Kioto egyetem kezdő szakát alkotják. Az első, második, negyedik és ötödik felsőbb iskolában az egyetemi tanfolyamokra való általános előkészítésre nagyobb súly helyeztetik, de orvosi szakcsoportja mindegyiknek van. A hatodik felsőbb iskola oly tanfolyamokra szenteli minden munkásságát, melyek az egyetemre vezetnek. A jogi, orvosi és mérnöki szakcsoportban a tanulmány tartama négy, — az egyetemre készítő tanfolyamon három év. A felsőbb iskolák rendes fokokat nem adományoznak.

Érdekes osztályozás közölte 1890-ben a különböző felsőbb iskolák tanulói felől. E szerint a hallgatóságból 7 a nemesi — 2.049 a régi katonai és 1.926 a polgári osztályhoz tartozott. 1896-ban a hat felsőbb iskolában a tanárok száma 289 — köztük 12 külföldi, — a növendékek száma 4.231, — az évi kiadás 372,978 yen volt. — A tanulóknak különböző szakcsoportok szerint való megoszlása: 55 a jogi szakon, — 127 a mérnőkin, 1,469 az orvosin, 2,580 pedig az egyetemre vezető általános szakon volt.

Egyetemek. Ez idő szerint két egyetem van — az egyik Tokyóban a másik Kiotó-n. Miután csak az első van még teljesen kialakulva, ismeretűnket erre fogjuk kiterjeszteni. Ezen egyetem Dr. Verbeck idegen nyelveket tanító iskolájából fejlődött ki. Jelen szervezetét 1877-ben nyerte, s jogi, természettudományi, orvosi és irodalmi szakcsoportja van. 1886-ban a mérnöki, 1890-ben a földmívelési szakcsoport csatoltatott hozzá. Jelenleg az egyetem áll egy egyetemi csarnokból, hat collegiumból, könyvtárból, botanikai kertből, csillagászati observatoriumból, alkalmas laboratoriumból s két otthonból (hospital), tanulók számára. Az egyetem eleitől fogva «eredeti kutatások» céljából állott fenn, és közelebb német minták után igen fellendült. — Az egyetem tisztviselői a következők: 1. elnök (csokumin), 2. tanácsosok és titkárok (szorim), 3. irodatisztek (hannin). A tanácsosok, minden collegium facultása részéről kettő, a nevelésügyi minister által, öt évre nevezetnek ki; ők állapítják meg a tanrendet. Az egyetem minden collegiumának személyzete a következő: 1. igazgató, 2. egy főtanár, 3. tanárok, 4. társtanárok, 5. az alvó termek felügyelői, 6. iroda tisztetek.

A tanárok száma 1890-ben 227 volt, kik a különböző facultások között a következőkép oszlottak meg: jogi 19, természettudományi 31, mérnöki 35, orvosi 75, irodalmi 19, mezői gazdasági 48. A tanárok közül

25 idegen volt. A tanulók száma 1890-ben 1312, 1897-ben 2208 volt. Ez utóbbiak a különböző facultások között a következőképp oszlottak meg: egyetemi csarnok 174, jog 737, természettudományok 105, mérnöki szak 385, orvosi szak 297, irodalom 278, mezei gazdaság 232. — A mi az akadémiai gradusokat illeti, az a különböző facultásokon az 1898. évben a következő százalékok szerint ütött ki: jogi 30%, orvosi 9%, mérnöki 31%, irodalmi 18%, természettudományi 7%, földművelési 4%. Az 1896-ban akadémiai gradust nyert 308 egyén közül 107-et a kormány alkalmazott bírói vagy közigazgatási állásra, 48 az egyetemi csarnokra bocsátott, 45 bank stb. házakban alkalmaztatott, 44 foglalkozás nélkül maradt, 42 az egyetemen vagy magasabb intézeteknél oktató lett, 15 rangemelés utáni munkában alkalmaztatott a collegiumoknál, 7 különböző állásban nyert alkalmazást.

A jogi collegiumból 1898-ig öt év alatt 211 graduáltatott az angol jogból, 13 a francziából és 40 a németből. Az egyetem fennállása óta 1898-ig a különböző szakokból a következő akadémiai fokokat osztotta ki: jogit 950 esetben, mérnököt 775-ben, orvosot 619-ben, irodalmi 319-ben, mezei gazdaságit 436-ban, természettudományit 306-ban.

Az egyetem kiadásait közvetlenül a kormány fedezi, csakis a jogi szak kiadásai fedeztetnek részben helyi adókból stb. 1885-ben az egyetemnek és collegiumnak összes kiadásai 366,458-28 yenre rúgtak, — mely azonban 1895-ben már 640,269-5 yenre emelkedett. Ezen összeg a különböző Collegiumok között a következőképp oszlott meg: egyetemi csarnok 54,812 yen jogi collegium 47,463 yen, természettudományi collegium 69,000 yen, mérnöki collegium 74,094 yen, orvosi collegium 259,902 yen, irodalmi collegium 57.633 yen, földművelési collegium 77.365 yen.

A tanfolyamok a különböző szakokban igen eltérő tartamúak: az egyetemi csarnokban öt év, az orvosi szakon négy év, az irodalmi, mérnöki, természettudományi, földművelési szakon három-három év, — a jogi szak számára időtartam nincs előírva, de a tanulónak, minden tanfolyam számára, három megállapított vizsgát kell letennie.

A legmagasabb akadémiai fok azoknak adatik, akik az előírt munkát az egyetemi csarnokban sikeresen kiegészítik. Egy tanuló sem mehet át az egyetemi csarnokba, ha csak az általa választott collegiumot be nem fejezte. Öt évi tanfolyam után a doctor fok (hakusi) szerezhető meg. Azok, kik magukat az egyetemi csarnokban kiválónak kitüntetik, a «daihakusi» (nagy doktor) czimmal tiszteltetnek meg.

A műipari (technikai) nevelés. Mrs. Bishop, egy tapasztalt utazó, 1880-ban azon megjegyzést tette, hogy Tokyó-ban «a világ legteljesebb és legjobban felszerelt mérnöki collegiuma van».

A Japán nagy mértékben bír azon alkalmazkodási képességgel,

mely néha gyakorlati nevelésnek neveztetik. 1895. Japánban 89 tudományos iskola volt, 1 katonai, 1 tengerészeti akadémia, 1 kereskedelmi collegium, 1 technikai intézet, 52 kereskedelmi collegium, 8 távirászati iskola, 11 földműves iskola, 9 jogi collegium, 6 orvosi collegium, 3 szőlészeti collegium, 11 mennyiség-tani és mérnöki collegium.

A legmagasabb fokú oktatást az egyetem Tokyó-ban nyújtja, — és itt is természetesen annak legtovább menő részét az egyetemi csarnok. 1896-ban 37 tanuló nyerte el a doctor fokot az egyetemi csarnokban. A mérnöki collegiumban kilencz tanfolyam van, u. m. polgári, — gépész mérnöki, hajó szerkezeti, fegyver technológiai, villamos mérnöki, építészeti, alkalmazott chemiai, a robbanó anyagok technológiájára vonatkozó, és bányász-metallurgiai tanfolyam.

Az eddig egyetemi rangemelésben részesült 360 egyén, a különböző tanfolyamok között a következőképen oszlik meg: polgári mérnök 104, gépész mérnök 62, fémkohászati és bányászati 65, villamos mérnök 50, chemiai technológiai 36, hajóépítészeti 22, építészeti 21.

A mérnöki tanfolyamok népszerűségben felette rohamosan emelkedtek, ugyanis ez idő szerint kettőtől tízszeresig több tanuló szerez egyetemi fokot, mint tíz évvel ezelőtt.

Az alsóbb fokú technikai iskolákhoz Japánban a következő intézetek számíthatnak: 10 földműves iskola 64 tanárral és 578 tanulóval, 27 alsóbb fokú földműves iskola 117 tanárral és 1781 tanulóval, 7 ipariskola 90 tanárral 1624 tanulóval, 11 kereskedelmi iskola 125 tanárral és 2917 tanulóval, 5 alsóbb fokú kereskedelmi iskola 28 tanárral, 704 tanulóval; összesen 60 iskola 424 tanárral s 7604 tanulóval.

Mióta a japán kereskedelem világot átölelő arányokra törekszik, egy intézete sem bír oly jelentőséggel, mint a felsőbb kereskedelmi iskola. Ez a kereskedelem felsőbb szakait öleli fel s a tanulókat a kereskedelmi ügyekben felelős állásokra képesíti. Van előkészítő, fő és utó tanfolyama; az első egy, a második három, az utolsó ismét egy évre terjed. A főtanfolyamban a polgári és kereskedelmi törvényekre, a politikai gazdaságtanra, statisztikára, pénzügyi igazgatásra, a kereskedelmi tudományokra, annak gyakorlatára, földrajzára és történelmére, továbbá a kereskedelmi iparra helyeztetik fő súly. Ezen intézetet 1897-ben 736 tanuló látogatta.

A tokyói technikai iskola feladata a gyárak számára szakértőket képezni, s noha újabb keletű, mégis nagy sikereket ért el. A tanfolyamok következő tárgyakat ölelik fel: villamos gépészet és vegytan, ipari gazdaságtan és egészségtan, festés és szövészet.

A tokyói technikai iskolával, a fa- és fémmunkákra, egy tanoncziskola van kapcsolatban; ebben az ács-, asztalosmesterség, faragás, mintázás, kovácsolás és fémlemez-munkák taníttatnak. A tanulók száma

a technikai iskolában 249, a tanoncziskolában 107. Hasonló tanoncziskola van az ország különböző részében 15,1768 tanulóval.

Eltételezve a magasabb fokú technikai intézetektől, az alsó fokú technikai iskolák számára is külön intézetben képeztetnek tanítók. Ezen intézet a tokyói technikai iskola igazgatójának ellenőrzése alatt áll. Ez időszerint 76 ifjú képeztetik technológiai iskolai tanítónak.

Hasonlóképp létesült az újabb időben egy felsőbb fokú technikai iskola Osahaban. A tanfolyam négy évi, de mivel az iskola új, még kifejlesztését nem érte el; a tanulók száma 112.

Mint az előadottakból kitűnik, Japán a népiskolától kezdve egészen a tudori kitüntetés számára való tanfolyamokig gondoskodik technikai nevelésről.

Mezei gazdasági nevelés. Míg a technikai, orvosi, jogi és irodalmi nevelés az új Japánban fontos helyet töltenek be; nem hagyható említés nélkül, hogy a népesség nagyobb részénél a mezei gazdasági nevelés az elébb említett szakoknál az érdeklődésnek egyáltalán nem képezi kisebb tárgyát.

A császári egyetem a haladottabb mezei gazdasági tanulmányok érdekében kettős irányban gondoskodik, — u. m. a megfelelő collegiumban és az egyetemi csarnokban. Ez utóbbiban tizenhárom tanuló törekszik az akadémiai fokot a mezei gazdaságban megszerezni; a collegiumban, melynek évi költségeire 82.070 yen engedélyeztetett, 215 ifjú tanul. A tanulókat a különböző szakok között a következőképen osztanak meg: földművelés 20, gazdasági vegytan 14, erdészet 14, szőlő művelés 3, akadémiai fok emelés utáni tanfolyam (post-graduate), — kezdő (junior) tanfolyam 157.

Sapporóban már rég óta állt fenn egy teljesen felszerelt mezei gazdasági collegium. Ennek célja a földművelésben és földmérésben úgy gyakorlati, mint elméleti képzést nyújtani. Az ezzel összekapcsolt majorságok nagy kiterjedésűek és értékesek. 1896-ban 34,135 hektár adatott az intézet birtokához. A főtanfolyamok mellett, a melyek négy évfolyamúak s a tanulók nagyobb részét felölelik, vannak előkészítő és «földművelésre képző» tanfolyamok is. A collegiumban 189 tanuló s 18 tanár van; 1896-ban a főtanfolyamban 18, a melléktanfolyamban 20 egyént képesített. Könyvtára 19,736 kötetből áll.

A Tokyó-ban és Sapporó-ban lévő felsőbb tanfolyamok mellett a felsőbb népiskolákban is vezetnek elemi földművelési tanfolyamok. A felső népiskolai tanulmányok tartama két és négy év között változik. Az újabb időben azon iskolák száma, melyek földművelési osztályokat létesítettek, nagyban emelkedett. 1895-ben ily osztályok 154 felső elemi iskolában létesítettek; 1896-ban ez iskolák száma 216-ra emelkedett.

A nevelési rendszer és a kormány ellenőrző szerepe. A nevelésügyi szakosztály (ministerium), mint a császári kormány öt szakosztályának egyike, 1872-ben létesítettetett. A szakosztályt a következő tisztviselők ellenőrzik: 3 csokanin, 10 szonin, 72 hannin és 115 gattoi, kik az elnökeknek, igazgatóknak, tiszteknek stb. felelnek meg.

A szervezet élén a minister és annak helyettese (viceminister) áll s hét osztálya van, u. m. pénzügyi, nyilvános okiratok, gyűjtő, tanítói engedmények, tanítói nyugdíjak, jelentések és évkönyvek osztálya. Munkaköre: 1. nyilvános iskolai tisztviselők kinevezése, előléptetése, elbocsátása és osztályozása, — 2. a tanítók tulajdonképeni feljogosítása és osztályozása, — 3. könyvek és térképek vizsgálata, — 4. könyvek szerkesztése és összeírása, — 5. a tanítók vagy elhunyt tanítók családjai nyugdíjainak elintézése, — 6. az idegeneknek a szakosztályban való alkalmazásának kérdése, — 7. a japán tanulóknak külföldön való elhelyezése és tartása, — 8. a szakosztályhoz intézett kérvények tárgyalása és 9. mindezen ügyeknek pénzügyi vonatkozásai a nyilvános pénzügygyel szemben.

A nevelésügyi szakosztály kebelében két ügycsoport van. Az egyiknek munkakörébe a sajátlagos iskola ügyek, a császári egyetemeket, a felsőbb és közép iskolákat illetőleg, tartoznak; ennek elbírálása alá esnek a könyvtárak és csillagászati laboratoriumok; ez dönt a természettudományi és irodalmi akadémiái fokok és e czélú segélyezések fölött. Hasonlóképp ide tartoznak az akadémiái és tudományos társulatok.

A második az általános iskolai ügyek csoportja. Ennek munkaköre az állami nevelés felügyelete. Ez felelős a tanítóképző-intézetek, népiskolák, felsőbb leányiskolák, gyermekkertek, népkönyvtárak, népnevelés. iskolátogatás, az iskolabizottságok, kis- és nagy városok, falvak iskolaigazgatóit illető kormányzati eljárásra vonatkozólag.

Az állami nevelés és a nőkérdés haladása. A hűbér időszak alatt Japánban az állam a nők neveléséről nem gondoskodott. Ez a nők alárendelt helyzetéből könnyen megmagyarázható. Azon érdekes okmány, melynek czíme «A nagy tudós nők számára», hitelesen igazolja a nemzet előbbi magatartását a nőneveléssel szemben, a midőn így szól: «Az öt legrosszabb betegség, mely a nő lelkét megtámadja, — a tanulási restség, az elégedetlenség, a rúgalmazás, a féltékenység és bárgyúság. Ezen öt betegség minden tíz nő közül hatot vagy nyolczat minden kétséget kizárólag megtámad.»

Először Kuroda tábornok, a kormány u. n. gyarmatügyi szakosztályának feje ajánlotta, hogy néhány jó családból való nő, neveltetés végett az Egyesült államokba küldessék. A császár beleegyezett s így az illetők 1871-ben elküldettek. — Azon időben, midőn a nőnevelés vitatott kérdés velt, a missionarius nevelők példája hatalmas befolyással volt a kormányra. Mrs. Dr. Hepburn már 1867-ben tanított Yokohamában

japán leányokat. Miss Kidder folytatta Mrs. Hepburn művét s a Jerris seminarium létesítettét. Midőn 1875-ben a Kobe leány-collegium alapítatott, a japán kormány az első építkezésre 5376 koronát adományozott. Oly nagy volt a missionarius és más tanítók által fölkeltett érdek, hogy Haruku császárné lépett fel, mint a japán nők felsőbb fokú nevelésének előkelő pártfogója. 1890-ben missionarius ellenőrzés alatt 51 leányiskola 4249 növendékkel volt.

Oly gyökeres volt a közvélemény átalakulása a nők képezhetősége iránt, hogy a nevelésügyi államminister 1890-i hivatalos jelentésében így nyilatkozott: «Röviden a nőnevelés azon forrás, a melyből az általános nevelésnek az egész országra ki kell terjednie».

Lássuk ezek után azon hatást, melyet az új nevelési intézkedés a nőnevelésre gyakorolt. A népnevelési rendszerben a tankötelezettség egyformán terjesztetett ki a fiúkra és leányokra. 1885-ben a nyilvános iskolákban 942.786, 1890-ben 1.067.699, 1895-ben 1.459.972 leánynövendék nyert oktatást. Noha a haladás feltűnő, — ez mindazonáltal mégis csak a kezdet; a mit egyébként a következő összehasonlítás még világosabban kitűntet. 1890-ben a leány tanköteleseknek 31·13 %-a, 1895-ben 43·87 %-a, 1896-ban 47·54 %-a látogatta az iskolákat. Hogy a japán nép a nőnevelést mégmindig nem méltatja eléggé, kitűnik abból is, hogy még az utóbb jelzett évben a fiúknak 79 %-a nyert rendes oktatást, a leányoknak fele sem egészen.

A japán tanítóképző-intézetekben a fiútanulók vannak túlsúlyban: 1896-ban volt 5609 fiú és 738 nő tanuló. A kormány a magasabb fokú nőnevelés céljából egy felsőbb tanítóképzőt állított. Ennek négy csoportja van, u. m. 1. a tulajdonképi tanítónőképző, — 2. felső leányiskola, — 3. népiskola, — 4. gyermekkert. E beosztás célja az, hogy a tanítónőképző növendékei az alsó három csoportban gyakorlati képzést szerezzenek. A különböző csoportok népessége 1896-ban a következőkép oszlott meg: felső tanítónőképző — 132, felsőbb leányiskola — 354, elemi leányiskola — 393, gyermekkert 215. — Más felsőbb leányiskola 1895-ben 14 volt — ezek közül 6 magánjellegű 173 tanítónővel s 2.575 tanítványnyal. Ezen iskolák tanfolyamai 5 évre terjednek ki; a heti kötelezett munka 24 óra. Az egyes tantárgyakat és az azokra fordított időt a következő adatok tüntetik fel: erkölcsstan 5 éven át heti 1 óra, — japán nyelv 5 éven át heti 4 óra, — angol nyelv 5 éven át heti 6 óra, — mennyiségtan és természettudományok 4 éven át heti 3 óra és 1 éven át heti 2 óra, — földrajz és történelem 4 éven át heti 2 óra, — háztartás 3 éven át heti 4 óra, 1 éven át heti 6 óra, 1 éven át heti 8 óra, — rajz és szépírás 3 éven át heti 3 óra, 2 éven át heti 2 óra, — ének 4 éven át heti 2 óra, 1 éven át heti 1 óra, — testgyakorlás 5 éven át heti 2½ óra.

Be kell vallani, hogy tekintettel a nőnevelés elébbi állapotára, azon törekvés, mely a nőnek modern nevelést kíván nyújtani, fáradhatatlan és sok sikerrel járó volt; mindazonáltal sok még a teendő. Azon ellenvetések, melyekkel a nőnevelés hajnalán nyugaton találkozunk, itt is felhozatnak: azonban a kérdés azért itt is halad megoldása felé.

*

Ime ezekben kívántam, Japán nevelésügyét illetőleg, a rendelkezésemre álló adatokat reprodukálni. Nem kívánok hozzá külön commentárt fűzni; azonban az intézetek folytonosságára a szíves olvasó figyelmét felhívni el nem mulaszthatom. SOMOGYI GÉZA.

FONTOSABB RÉSZLETEK A VAKOK OKTATÁS- ÜGYÉRŐL.

A vakok király-utczai intézetükből közel jövőben kiköltöznek; ezen alkalomból a szerkesztő úr becses engedelmével e lapok értékes hasábjait felhasználom arra, hogy a t. olvasóval — nagy vonásokban — megismeressem a vakok oktatásügyének fejlődését és jelenlegi állapotát.

Klein József, a vakok bécsi intézetének elévülhetlen érdemű igazgatója, nemes érzelmeitől sugallva, a vakok ügyének előbbrevitele céljából 1825-ben az egybegyűlt Országos Rendek előtt bemutatta a vakok képezhetőségét és az oktatásuk körül foganatosított különleges módszert. A tapasztalt sikerek, de egyszersmind a szivekben keltett szánalom érzete nem maradtak hatás nélkül. A Nagyságos Rendek az eszme megvalósítására határozták el magukat és ezen humánus ügy szolgálatában álló eszmének zászlóhordozójául József főherceg, a dicső emlékü nádor vállalkozott. Az ő kezdeményezésére fogadták el azt a határozatot, hogy a vakok számára még az imént jelzett évben intézetet állítanak fel. A mindenkitől általánosan üdvözölt eszmét csakhamar megvalósították, s a vakok oktatását a pozsonyi «Országgyűlés» szállóban, melyet a nádor bocsátott rendelkezésükre, megkezdték. A fenkölt gondolkozású nádor tudatában volt annak, hogy ezen ügy csak akkor virágozhatik fel, ha társadalmunkat is megismerteti vele és közadakozás útján támogatásra hívja fel. Ezen tervét keresztül viendő egy bizottságot alakított, melynek fejevé Pestvármegye alispánját nyerte meg. A bizottságnak feladata volt az intézet fentartási és fejlesztési céljaira fordított könyörödmányok gyűjtésén kívül, annak Budapestre való áttétele is. Ez utóbbi körül